

## ACTIVITATEA LUI ROMULUS CIOFLEC PENTRU UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA (1917-1918)

**Constantin I. Stan**

Romulus Cioflec s-a născut la 1 aprilie 1882<sup>1</sup> în satul Araci, județul Trei Scaune (azi jud. Covasna). Între anii 1889-1893, el urmează școală primară în satul natal. În perioada 1893-1900, R. Cioflec frecventează cursurile Școlii Normale din Câmpulung Muscel. Viitorul scriitor este între anii 1906-1907 învățător în comuna Chiojdeanca (jud. Prahova). Este martor la marea răscoală țărănească din 1907, eveniment descris mai târziu în romanul „Boierul”.

Încă din tinerețe a colaborat la „Gazeta de Transilvania”, „Viața Literară”, „Semănătorul” și „Viața Românească” fiind atras de meseria de gazetar.

În perioada anilor 1908-1911 îl găsim student la Facultatea de Litere și filosofie din București. Acum publică volumul de nuvele *Doamne ajută-ne!*. Își continuă activitatea literară și gazetărească colaborând la revistele „Adevărul Literar”, „Universul Literar”, „Acțiunea”, „Flacăra” precum și la ziarele de mare tiraj „Adevărul” și „Dimineața”.

Între anii 1911-1913 este prim redactor la ziarul „Românul” din Arad fiind nevoit să-și întrerupă studiile la solicitarea lui Vasile Goldiș. În anul 1914 revine în România și își ia licența în „Litere și filozofie”, după care este numit profesor de liceu la Pomărla (jud. Botoșani).

În perioada anilor 1917-1924 îl întâlnim la Chișinău unde desfășoară o bogată activitate în sprijinul unirii Basarabiei cu România. După actul de la 27 martie/9 aprilie 1918, R. Cioflec este profesor la liceul „Alecu Russo” de la Chișinău.

În 1924 se transferă la liceul „Loga” din Timișoara<sup>2</sup>

Activitatea literară a lui Romulus Cioflec este destul de bogată. În 1927 publică volumul *Cutreierând Spania*, niște impresii de călătorie.

Un an mai târziu întreprinde o călătorie la Polul Nord. Experiența dobândită aici se materializează într-un alt volum *Sub soarele polar*. După 12 ani petrecuți la Timișoara în 1936 se mută la București ca profesor la liceul „Gh. Lazăr”. În 1937 îi apare primul său roman „Vârtejul” care un an mai târziu primește premiul Ion Heliade Rădulescu al Academiei Române. Chiar în anii războiului publică un volum de nuvele *Românii din secuime* (1942) și în același timp romanul *Pe urmele destinului* cu tentă autobiografică. S-a stins din viață la 13 noiembrie 1955. Postum îi va apare romanul *Boierul* în anul 1957<sup>3</sup>.

Declanșarea revoluției în Rusia în martie 1917 îl găsește pe Romulus Cioflec în Petrograd unde participă la evenimentele care se derulau acolo. Despre aceste momente avea să relateze în paginile ziarului „Cuvânt moldovenesc”. Articolul nesemnat este de fapt un foileton care surprinde o discuție între doi soldați moldoveni întâlniți întâmplător pe stradă. La întrebarea - „Are să fie bine? primul soldat răspunde: „Nu poate să fie decât mai bine ca până acum”. Al doilea soldat rezervist îl întreabă neîncredător pe autor - „Dar dacă-i biruie ăștia cu revoluția?” R. Cioflec îi răspunde - „Are să fie mai bine pentru toată lumea. Acum Rusia are să dea dreptate tuturor și dacă s-ar pune rânduială repede câștigăm de bună seamă războiul”. Unul dintre soldați este neîncredător gândindu-se la copii care nu învață la școală în limba moldove-

nească „și preoții noștri slujesc în bisericile noastre, dar nu sunt un suflet cu noi“. Autorul articolului răspunde că lucrurile se vor schimba: „Cei buni vor trebui să meargă pe căile adevărului fără șovăire, iar cei slabi de înger vor merge după bătaia vântului, iar vântul suflă bine acum“<sup>4</sup>.

În paginile aceluiași număr, R. Cioflec a publicat un articol intitulat *Preoțimea noastră în clipa de astăzi*, semnat *Un mirean*. Autorul articolului subliniază că: „Oamenii cei mai de frunte ai Rusiei, care au înfrânt zăgazurile, pentru ca o nouă orânduială să se aștearnă, au făgăduit slobozenie la fel pentru toți locuitorii din împărăție“. R. Cioflec se îndreaptă spre oamenii de rând „norodul nostru, care luptă greu cu nevoile cele multe“, inclusiv la „păstorii satelor noastre - la preoți“.

Cunoscutul ziarist și scriitor își exprima regretul că „mulți preoți n-au fost un gând cu norodul pe care îl păstureau și n-au nutrit în sufletele păstorilor năzuințe către învățătura moldovenească și nici dragostea pentru limba noastră“. Cu toate acestea, R. Cioflec recunoaște că nu toți slujitorii altarului s-au comportat astfel, iar „numărul preoților purtători ai cuvântului celui bun și mai tare va crește“. Semnatarul articolului își justifică afirmațiile prin faptul că: „Poporul nostru este adânc credincios, își iubește cu căldură biserica și îndeobște, știe să cinstească pe cei care slujesc la altarele ei“.

R. Cioflec sublinia, în continuare, necesitatea întăririi legăturilor între români și celelalte popoare ale împărăției țariste. El reliefa, totodată, că pe românii basarabeni îi așteaptă un drum lung: „Va trebui, dar, să ostenim în fiecare zi cu mintea și cu fapta pentru ca să dobândim drepturile noastre și să ne facem vrednici de dănsule“. În primele rânduri, consideră autorul articolului este necesar să se afle preții: „Dar acum a sunat ceasul al unsprezecelea și vrem din toată inima, ca această izbândă, pe care ne-o dă Dumnezeu și ne-o îngăduie oamenii, s-o dobândim cu preoțimea în frunte! Preoți, aveți cuvântul!“<sup>5</sup>.

De la Petrograd, R. Cioflec s-a îndreptat spre Chișinău. În după amiaza zilei de 13 martie 1917 la redacția ziarului „Cuvântul moldovenesc“ a avut loc o ședință la care au participat vreo zece moldoveni, în frunte cu bătrânul tolstoian N.N. Alexandri și cu tânărul Pantelimon N. Halippa. Președinte de ședință a fost ales N.N. Alexandri. Cu acest prilej s-a hotărât constituirea unei societăți literar culturale care își propunea tipărirea unor cărți de poezii și povestiri în limba moldovenească, întemeierea unui cor moldovenesc, care va cânta în limba poporului. De asemenea se vor ține lecții (conferințe) în această limbă și se va stăruie să se introducă și în școlile „începătoare“. R. Cioflec a fost de acord cu programul cultural propus. Martor al evenimentelor, transilvăneanul Onisifor Ghibu aflat în capitala Basarabiei consemna în memoriile sale: „Concetățeanul meu Cioflec părea extrem de mulțumit de hotărârea luată, care, în comparație cu letargia moldovenească din ultimele decenii, însemna, în adevăr un progres îmbucurător. Din partea-mi ru am putut răbda să nu le spun că, oricât de frumoase și folositoare ar fi poeziile, povestirile și cântecele populare și oricât de necesară ar fi introducerea limbii norodului în școala fiilor săi, un program care îmbrățișează asemenea probleme poate fi doar un program pentru timp de pace. Dar Basarabia a intrat cu sau fără voia ei, într-o epocă de revoluție, când trebuie un program revoluționar, de luptă aprigă pentru toate drepturile de care are nevoie un popor“<sup>6</sup>.

Este adevărat că moldovenii din Basarabia erau nepregătiți, surprinși de rapida declanșare a evenimentelor. Numeroși martori oculari vorbesc despre această stare de spirit care domnea în rândurile populației basarabene. Unul dintre aceștia arată că: „Față de problema mare a organizării noastre politice, culturale, economice și sociale, care organizare trebuia să asigure națiunii noastre un viitor mai destoinic decât trecutul și prezentul păcătos“<sup>7</sup>.

La rândul ei, Elena Alistar-Romanescu, medic și profesor la liceul eparhial de fete din Chișinău afirma în memoriile sale că „frații basarabeni s-au unit greu, abia după două săptămâni“.

tămâni de la declanșarea revoluției am putut ieși în oras la o ședință a unui grup de inițiativă, care încerca să înjghebeze un partid național în Basarabia". La această primă întâlnire s-a citit o scrisoare a marelui filantrop și revoluționar basarabean Vasile Stroescu care spunea că „toată averea lui e pusă în folosul partidului ce se formează acum"<sup>8</sup>.

Însuși, R. Cioflec consemna starea de spirit care exista în capitala Basarabiei în cartea sa de memorări publicată după război: „Chișinăul e cuprins și el de înfrigurare, de înfrigurarea de a deveni grabnic revoluționar (...). A fost mai greu până ce oamenii s-au putut încredința că nu-i amăgire, a fost destul ca lumea setoasă de libertate să se asigure că trunchiul țarismului a fost răsturnat și trecut în istorie"<sup>9</sup>.

Un rol important în activizarea luptei naționale l-a avut crearea la 3/16 martie 1917 a Partidului Național Moldovenesc. După trei zile de întruniri - 1/14 - 2/15 - 3/16 martie 1917 la ultima ședință s-a hotărât crearea unui partid. La propunerea lui Halippa, O. Ghibu a fost desemnat pentru redactarea programului noii formațiuni politice. Acesta din urmă avea deja un proiect, pe care l-a înmănat scriitorului și publicistului R. Cioflec. Iată cum descrie O. Ghibu în memoriile sale evenimentele premergătoare organizării Partidului Național Moldovenesc: „Am recomandat pentru acest lucru pe R. Cioflec, căruia i-am pus la dispoziție manuscrisul lucrării mele. A doua zi, Cioflec veni la ședință cu proiectul de program redactat în conformitate cu propunerea mea. Am avut impresia că redactarea nu era destul de clară și de precisă și că are nevoie de anumite remedieri (...)"<sup>10</sup>. Sus numitul proiect nu a fost acceptat de Pan. Halippa care a declarat, potrivit aceluiași martor ocular : „Nu ne trebuie partid național, ci partid socialist-revoluționar". Această poziție l-a surprins și pe O. Ghibu, dar cei prezenți „il aprobă" pe fruntașul lor. Bietul Cioflec ofensat, părăsi ședința după ce declară că el n-a făcut altceva decât "a cuprins în paragrafe ceea ce cu 24 de ore înainte fusese hotărât de adunare"<sup>10</sup>.

Programul Partidului Național Moldovenesc a fost întocmit în cele din urmă de un grup de inițiativă compus din Anton Crihan, Ion Buzdugan, Gheorghe Andronache, Nicolae Cernei și Iorgu Tudor. El cuprindea idei avansate pentru vremea aceea : „1) Exproprierea pământului agricol fără nici un fel de despăgubire, acesta urmând să se dea norodului pentru că el îl muncește. Pădurile, pășunile, izlazurile sunt, de asemenea, supuse exproprierii, devenind proprietate obștească. 2) Școlile trebuie să fie românești, iar învățătura să fie fără plată și să aibă chip (posibilitatea) să învețe în ele copii ai țăranilor și muncitorilor. 3) Limba moldovenească (românească) să se introducă în toate dregătoriile de stat, de ținut și de voloste (plasă), de comună. 4) Arhiereul (capul bisericii ortodoxe) și toți nacealnicii (funcționarii administrativi) sunt datori să cunoască limba norodului. 5) Recruții să nu mai fie duși în alte gubernii pentru satisfacerea serviciului militar, ci să facă slujba pe loc, în Basarabia, în regimente moldovenești, punându-se astfel bazele armatei naționale. 6) Neesitatea obținerii autonomiei interne, precum și crearea unui Sfat al Țării alcătuit din împuterniciții tuturor păturilor moldovenești și ale altor neamuri conlocuitoare va fi singurul cărmuitor în Basarabia"<sup>11</sup>.

Programul Partidului Național Moldovenesc avea pe lângă un profund caracter democratic și unul patriotic, urmând generalizarea limbi române și a alfabetului latin în școli, administrație, biserică, justiție și armată. Realismul, caracterul său echilibrat au făcut ca acest program să aibă o aderență considerabilă în rândurile opiniei publice. Tot în ziua de 3/16 aprilie 1917 a fost aleasă conducerea noii formațiuni politice. Președinte de onoare a fost desemnat marele mecenat basarabean Vasile Stroescu<sup>12</sup>.

În paralel, numeroși prizonieri români din Rusia originari din Transilvania au fost concentrați la Darnița, lângă Kiev pentru a se înrola ca voluntari în armata română și să lupte pe frontul din Moldova.

Primul batalion de voluntari format din 115 ofițeri și 1200 de soldați a pornit în seara zilei de 3 iunie 1917 din Kiev, iar a doua zi, la orele 17 trenul a ajuns la Chișinău. Aici i s-a făcut o primire impresionantă. Martor al acestei cipe unice, scriitorul R. Cioflec consemna peste ani: „În sfârșit se ivește dinspre Bender, departe, pe linie, pădure mișcătoare, învrăstată de tricolor. Cei adunați din tot Ardealul, trecuți prin foc și risipiți în infinitul rusesc vin acum din Rusia nouă să calce pragul Basarabiei spre România visată: voluntarii ardeleni. În sfârșit, uralele lor se asvârl în slavă copleșind geamătul greu al mașinei ostenite (...). Și companiile trecute și rânduite în piața din dosul gării având corul batalionului în fața scării la intrare primesc salutul și binecuvântarea Basarabiei”<sup>13</sup>.

Cu acest prilej au vorbit căpitanul Simion Murafa, Ștefan Ciobanu, studentul V. Cazacliu. Din partea voluntarilor a rostit un cuvânt de mulțumire locotenentul Victor Deleu<sup>14</sup>. În data de 7 iunie 1917, batalionul a ajuns în Iași unde i s-a făcut o primire deosebită.

În aceste condiții, conducerea ziarului „Cuvântul moldovenesc” este preluată de Onisifor Ghibu în locul lui Romulus Cioflec. Cei doi ardeleni au fost cooptați în *Comisia școlară moldovenească* de pe lângă zemstva gubernială. Prima ședință a comisiei a avut loc la 3 mai 1917. Președintele comisiei școlare a fost ales membrul Upravei, Pavel Gore care a pus în discuție problema tipăririi cărților moldovenești, necesare „în vederea deschiderii chiar în toamna anului curent, a școlilor populare în limba moldovenească”.

O parte din cei prezenți militau în favoarea introducerii alfabetului latin. După lungi discuții, când s-au epuizat „toate argumentele care s-au adus în favoarea lui este votat chiar în unanimitate”<sup>15</sup>. Tot cu acest prilej, Comitetul profesorilor și învățătorilor moldoveni a lansat un manifest care se adresa atât profesorilor și învățătorilor moldoveni, cât și studenților basarabeni de la facultățile de filologie, științe naturale, medicină și justiție din Rusia. Documentul arată că revoluția rusească a deschis calca către o viață nouă românilor basarabeni „ajunși și ei în starea de mult dorită, de a-și putea croi singuri soarta”. Semnatarii manifestului între care se afla și R. Cioflec subliniau că în veche stăpânire *moldoveanul n-avea nici un fel de drept în țara lui*, el nu se putea înclina lui Dumnezeu în limba sa, el nu putea învăța în școlile moldovenești și drepturile lui erau pretutindeni nesocotite. Din aceste motive, se spune: „moldovenii au rămas printre cele mai înapoiate popoare ale Rusiei. Totuși, ei sunt acum liberi ca de altfel toate popoarele din Rusia. Dar acum noi trebuie să arătăm lumii, că suntem vrednici de această slobozenie. Profesorii și învățătorii au datoria de a fi în fruntea norodului pentru a-l lumina”.

Autorii documentului arătau că s-a constituit deja o obște în scopul de a lua în mână treaba învățământului românesc. S-a hotărât organizarea unor cursuri pentru învățători și profesori în perioada vacanței de vară. În cadrul acestor cursuri se preconiza să li se dea celor prezenți „îndrumarea trebuitoare, ca la începutul anului școlar 1917 să se poată deschide pretutindeni școli moldovenești”. Tot cu acest prilej s-a stabilit editarea unui jurnal pedagogic intitulat „Școala moldovenească”, în paginile cărui să fie dezbătute problemele învățământului moldovenesc de toate treptele. În data de 25 mai 1917 a fost convocat *Congresul național al corpului didactic din Basarabia* la care să participe pe lângă învățători, profesori și preoți care predau religia în școli precum și câte un țaran împuternicit din fiecare valoste (plasă). Manifestul se încheia cu un apel către învățători și învățătoare în care se cerea să vină cu toții: „La cel dintâi sfat național pedagogic moldovenesc, veniți la serbarea redeșteptării noastre; veniți ca să puneți cu toți umărul pentru ridicarea neamului, veniți din toate părțile la datoria de a hotărî asupra luminării odraslelor nemului moldovenesc atât de oropsit până acum”.

Prezența reprezentanților slujitorilor școlii era necesară deoarece cu acest prilej se „pune la cale treaba întregului învățământ moldovenesc”<sup>16</sup>.



Între 25-28 mai 1917 s-au desfășurat în Sala eparhială din Chișinău lucrările primului Congres al învățătorilor și profesorilor din Moldova. Acest forum la care au participat 250 de delegați reprezentând catedrele didactice a fost inaugurat printr-un *Te Deum* oficiat de arhimandritul Gurie în limba română. Vorbitorii au pus în discuție mai multe probleme. Cea mai importantă chestiune pusă în discuție în cadrul dezbaterilor a fost aceea a demonstrării originii latine a poporului român și a limbii române, a permanenței și continuității sale în vechea vatră a Daciei. Prezentând realitățile istorice în care a fost obligat să trăiască poporul român, Pavel Gore arăta: „Neamul românesc locuiește în mai multe țări și astfel avem români ardeleni, bucovineni, munteni, olteni, moldoveni, macedoneni, dar cu un cuvânt toți suntem români. Un neam moldovenesc nu există”<sup>17</sup>. Pe aceeași linie s-au situat și luările de cuvânt ale celorlalți vorbitori: Moș Ion Codreanu, Vladimir Herja, Alexe Mateevici. Președintele Congresului Teodor Neaga a reafirmat în alocuțiunea sa ideea împlinirii deplinei libertăți și unități naționale: „Vom ridica cu toții un steag pe care să fie scris Trăiască Basarabia Liberă!, Trăiască în fericire și lumină ideile naționale!, iar pe alt steag vom scrie „Trăiască Societatea învățătorilor și profesorilor moldoveni!”<sup>18</sup>.

În cadrul Congresului național al corpului didactic din Basarabia a luat cuvântul și reprezentantul Asociației studenților moldoveni Vasile Harea. El a declarat că tineretul studios moldovean va lucra mână în mână cu învățătorii și profesorii. Forumul cadrelor didactice din Basarabia a elaborat o serie de rezoluții care prevedeau printre altele: 1) De la 1 septembrie 1917, școlile din satele moldovenești sau în majoritate moldovenești se vor preface în școli moldovenești; 2) Să se deschidă școlile moldovenești și la orașe; 3) La Universitatea din Odesa și la cea din Kiev să se deschidă câte o catedră de limba, literatura și istoria moldovenească până când se va înființa și universitate la Chișinău; 4) Religia e obiect de învățământ îndatoritor pentru toți moldovenii din școlile de toate treptele, ea va fi predată de preoți, iar în caz de lipsă de învățători, dascăli și diaconi; 5) În școlile începătoare, dascălii îi vor învăța pe copii și cântarea bisericească moldovenească; 6) În întreg învățământul, materiile se vor preda în limba moldovenească începând cu clasa I; 7) Congresul apreciază că cea mai bună formă de ocărnuire pentru Rusia e republica democratică, federativă, cu un palat și fără președinte. Basarabia urma să primească o largă autonomie internă; 8) În școala moldovenească se introduce alfabetul latinesc care va fi întrebuințat atât în cărțile didactice cât și în scris; 9) În fruntea școlilor moldovenești să stea un sfat democratic cu un comisar ca delegat al său. Fiecare ținut să aibă un sfat ținutal și câte un instructor ca ajutor<sup>19</sup>.

Lucrările Congresului învățătorilor și profesorilor din Basarabia dezvăluiau hotărîrea nezdruccinată a românilor aflați în teritoriul cuprins între Prut și Nistru de a rupe cu trecutul. Majoritatea lor covârșitoare se pronunța în favoarea începerii noului an școlar 1917-1918 prin predarea cursurilor în limba maternă. Această măsură cu caracter patriotic, deși în aparență relativ simplă, era destul de dificil de pus în aplicare deoarece nu existau cadre calificate, manuale, material didactic. Primii care trebuiau să cunoască noul alfabet erau învățătorii. De aceea între 17 iunie și 15 august 1917 au fost organizate din inițiativa lui Onisifor Ghibu și a scriitorului R. Cioflec cursuri de pregătire destinate învățătorilor. La aceste cursuri au participat 418 învățători și învățătoare din care 10 erau de peste Nistru.

Expunerile erau însoțite de ample și frumuse dezbateri. Lectorii, în rândul cărora se afla Elena Aristar-Romanescu, Ștefan Ciobanu, R. Cioflec, O. Ghibu, V. Harea, Liviu Marian, Alexe Mateevici, Ovidiu Țopa ș.a. au abordat în temele expuse cursanților atât probleme metodice, cât și o serie de chestiuni legate de istoria și literatura poporului român. În cadrul prelegerilor și dezbaterilor s-a evidențiat unitatea culturală și economică a Țărilor Române în evul mediu, despărțite de vicisitudinile istoriei doar prin granițe artificiale.

Cursurile au fost deschise cu o solemnitate deosebită, evidențiind continuitatea și unitatea românilor. Preotul poet Alexe Mateevici a citit cu acest prilej celebra sa poezie *Limba noastră* care a emoționat profund pe cei prezenți datorită fiorului ei patriotic<sup>20</sup>.

Teofil Ioncu a propus, potrivit relațiilor lui cu O. Ghibu, să se aducă profesori de la Odesa și Kiev la cursurile învățătorilor din Basarabia pentru lecții politice. „Eu m-am opus categoric“, consemna marele pedagog<sup>21</sup>.

Congresul învățătorilor și profesorilor basarabeni deși nu a lămurit toate problemele cu care se confruntau slujitorii școlii a contribuit la luminarea poporului. Tot mai mulți și-au dat seama că prin cultură o națiune merge înainte, iar sprijinirea școlii este o condiție esențială a înlăturării stării de ignoranță și înapoiere spirituală, fapt evidențiat de și R. Cioflec în memoriile sale<sup>22</sup>.

În adevăr erau greuțâți de tot felul. Principalul sprijin urma să vină de la România mamă. Într-un apel adresat la începutul lunii decembrie 1917, Comitetul Central al ostașilor basarabeni de pe frontul românesc către frații lor din România se arată că „școlile în care pentru întâiași dată se învață acum românește nu au nici manuale, nici cărți de bibliotecă românești. De asemenea, bisericile sunt cu desăvârșire lipsite de cărți de liturgie“. Având în vedere această stare deosebit de grea, autorii documentului cereau sprijin românilor din regat pentru a-i ajuta „când ne-am trezit din somnul adânc în care am zăcut atâta amar de vreme“ întrucât numai astfel „mișcarea odată pornită să nu mai înceteze, ci să ne ducă mai grabnic la idealul mult dorit“<sup>23</sup>.

Acest apel, pe deplin justificat, nu putea să fie materializat curând deoarece o mare parte a teritoriului din Regat fusese ocupat de Puterile Centrale, iar multe școli din această zonă se confruntau cu numeroase și serioase probleme: distrugerea sau avarierea unor localuri, a mobilierului, închiderea unor școli, lipsa manualelor etc.

Cu toate greuțâțile interne deosebite, mulți locuitori ai Basarabiei din diverse zone, din orașe și sate cereau prin petiții deschiderea de școli românești. La 14 ianuarie 1918, sătenii din comuna Valea Trăisteni, ținutul Chișinăului prin hotărâre obștească cer zemstei guberniale „ca să deschidă de îndată școala moldovenească din satul nostru, pentru că sunt mai mult de 80 de copii de școală, iar ca utice (învățător) de la comisia școlară gubernială cerem pe dl. psalmoscic (cântăreț) din satul nostru care poate să ne învețe“. Actul a fost întărit prin semnătura comitetului sătesc în frunte cu Anton Buliga<sup>24</sup>.

Un rol important în intensificarea activității culturale l-a avut aducerea din Regat a unei tipografii cu litere latine la Chișinău. Această tipografie a fost cumpărată, fapt cunoscut, doar de șase frunțași ai luptei naționale din Basarabia P. Gore, V. Herța, N.N. Alexandri, R. Cioflec, S. Murafa și O. Ghibu.

Societatea culturală a devenit proprietara tipografiei, care a stat neatinsă timp de aproape două luni de zile în casa lui V. Herța<sup>25</sup>. În ziua sosirii tipografiei a avut loc o ședință a Consiliului Societății Culturale la care au participat P. Gore, V. Herța, Ștefan Ciobanu, arhimandritul Gurie, Ș. Murafa, R. Cioflec și O. Ghibu. Cu acest prilej s-a discutat problema administrării acestei tipografii. Au fost aduși, de asemenea, 11 muncitori tipografi din Moldova. După moartea lui S. Murafa și a lui Hodorogea la 21 august 1917, R. Cioflec a plecat din Chișinău. El a continuat activitatea în sprijinul Unirii Basarabiei cu România. R. Cioflec a fost redactor al ziarului „Sfatul Țării“ organul de presă al tinerei republici moldovenești. R. Cioflec alături de Nicolae Colan a contribuit împreună cu alți șapte ardeleni, patru basarabeni, patru bucovineni, patru regățeni, doi macedoneni și un timocean la redactarea „Manifestului“, publicat în paginile ziarului „România nouă“ la 24 ianuarie / 6 februarie 1918. Documentul face mai întâi o trecere în revistă a luptelor și jertfelor poporului nostru care „lipsit de unire politică a fost osândit la veșnică umilire și apăsare“. Această uni-

tate este necesară în concepția autorilor deoarece „toate noroadele mari sau mici trebuie să-și adune sub ocârmuiri naționale pe toți fiii lui”.

Condamnând dominația străină, autorii documentului, în număr de 24 de persoane între care menționăm pe O. Ghibu, dr. Ioan Mateiu, Axente Banciu, Sebastian Bornemisa, Vasile Harea, Petre V. Haneș, constată că asupritorii au luat și ultimele drepturi pe care le mai aveau românii. Înfierând ideea federalizării monarhiei dualiste, declarația condamnă cu fermitate pe cei care mai sunt adepții acestei soluții neviabile, arătând că: „numai rătăciții și vânduții nu vor să înțeleagă aceasta și stăruie mai departe ca pământurile noastre străvechi să rămâie și de aici în colo pe mâna străinilor (...). Mântu rea este numai într-o singură țară, care trebuie să cuprindă tot teritoriul locuit de români, de la Tisa și până la Nistru (...), o Românie nouă a tuturor românilor”<sup>26</sup>.

La 27 martie/9 aprilie 1918, Sfatul Țării a hotărât Unirea Basarabiei cu România, ideal pentru care a luptat și Romulus Cioflec. El a mai rămas în Basarabia câțiva ani, contribuind la consolidarea acestui act istoric.

### NOTE

1. Data este indicată de istoricul Ioan Lăcătușu în *Identitate și cultură la românii din secuime*, Cluj-Napoca, Editura Carpatica, 1995, p.200. Ceilalți cercetători ai operei sale apreciază că R. Cioflec s-a născut la 25 martie 1882.
2. I. Colesnic, *Basarabia necunoscută*, Chișinău, Editura Universitas, 1993, p.224-229.
3. M. Braga, *Destructurare și restructurare*, în *Istoria literară ca pretext*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982, p.69-91.
4. În *Petrograd în zilele revoluției*, în „Cuvânt moldovenesc”, IV, nr.24 din 22 martie 1917.
5. *Ibidem*.
6. O. Ghibu, *Pe baricadele vieții. În Basarabia revoluționară (1917-1918). Amintiri*. Ediție de Octavian O. Ghibu, Chișinău, Editura Universitas, 1992, p.65.
7. P. Halippa, *Cronica vieții mele* (memorii în manuscris) în Arhivele Naționale București (în continuare Arh. Naționale București), fond P. Halippa, dosar 145, caietul nr.1, f.14.
8. Elena Alistar - Romanescu, *Amintiri din anii (1917-1918)*. Manuscris în Biblioteca Academiei Române. Secția manuscrise (în continuare B.A.R., secția mss.) Arh. Grigore T. Kirileanu, mapa VI, mss.22, f.43-44.
9. R. Cioflec, *Pe urmele Basarabiei. Note și impresii dela revoluția rusească*. București, f.a., p.75.
10. O. Ghibu, *op. cit.*, p.69-70.
11. I. Tudor, *Amintiri*, vol.II, *După unire în țara liberă* (mănu scris aflat în posesia prof. George Vioreanu din Buzău), f.23.
12. C.I. Stan, *Vasile Stroescu - luptător pentru desăvârșirea unității naționale românești*, în „Revista istorică”, tomul V, nr.7-8, 1994, p.812; Al. Ciulcu, *Din viața și activitatea lui Vasile Stroescu*, în „Viața Basarabiei”, IX, nr.1, ianuarie 1940, p.20.
13. R. Cioflec, *op. cit.*, p.174.
14. B.A.R., Secția Mss., *Victor Deleanu, biografie. Voluntarii români transilvăneni și bucovineni - 8 iunie 1917*, vol.V, f.515; vezi și Constantin I. Stan, Doru E. Goron, *Contribuții aduse de voluntarii români transilvăneni și bucovineni la realizarea unității naționale românești (1916-1918)*, în „Acta Musei Porolissensis”, XI, 1987, p.338.
15. O. Ghibu, *op. cit.*, p.182.
16. „Școala moldovenească”, I, nr.2-4, 1917, p.82-84; Ion Calafeteanu, Viorica Pompilia Moisuc, *Unirea Basarabiei și a Bucovinei 1917-1918. Documente*. Chișinău, Editura Hyperion, 1995, p.30-32, doc.5.
17. I. Tudor, *op. cit.*, (mss.), vol.I, f.43.
18. Arh. Naționale București, *fond O. Ghibu*, dosar 382/1917, f.47

19. „Școala Moldovenească“, I, nr.2-4, 1917, p.66; O. Ghibu, *op. cit.*, p.196-197; 198; V.I. Moisiuc, I. Calafeteanu, *op. cit.*, 32-34, doc.6; Constantin I. Stan, *Contribuții studențești la Unirea Basarabiei cu România (27 martie/9 aprilie 1918)*, în „Forum“, XXXV, nr.11-12/1993, p.97.
20. Arh. Naționale București, fond O. Ghibu, dosar 382/1917, f.47.
21. *Ibidem*, dosar 381/1917, f.3
22. R. Cioflec, *op. cit.*, p.174-175.
23. „Ardealul“, Chișinău, I, nr.10 din 3 decembrie 1917
24. P. Mihail, *Fapte trecute și basarabeni uitați 1799-1918*, în *Mărturii de spiritualitate românească din Basarabia*, Chișinău, Editura Universitas, 1993, p.303, doc.XXXVIII.
25. O. Ghibu, *op. cit.*, p.357.
26. „România Nouă“, II, nr.8 din 24 ianuarie 1918; Constantin I. Stan, *Contribuții privind activitatea lui Onisifor Ghibu pentru realizarea desăvârșirii unității naționale (1916-1918)*, în „Acta Musei Napocensis“, XXIV-XXV/1987-1988, apărut 1992, p.761.

**THE ACTIVITY OF ROMULUS CIOFLEC FOR THE  
UNION OF BASARABIA WITH ROMANIA (1917-1918)  
(Abstract)**

The autor presents some bibliographical dates about R. Cioflec. He also make a short discription of the literary activity of Cioflec.

The signatory of study is absorbed by the activity of Cioflec in the journalistical sphere in Basarabia. He analised also the contribution of the writer to the organisation of basarabian education and to the foundation of the Moldavian National Party. The author highlight the patriotic character of the transylvanian writer's work in Basarabia, including this work in the contest of the inhabitants of the Banat, Basarabia, Bucovina and Transylvania for the un on with the country.